

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. VI. - An virtus sit medium potiùs Geometricum quàm Arithmeticum?
[...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

scientia percipitur, non tamen proprie scientia illa virtus mentis dicitur, nisi multis demonstrationibus acquiratur. Nam vt habitus ex multis dispositionibus, ita scientia ex multis demonstrationibus (vt ait aristoteles) constat.

C A P. VI.

An virtus sit medium potius Geometricum quam Arithmeticum? & an recte definiatur?

VT res tam perfici dicitur cum ex materia & forma constituitur, ita definitio rei tum recte absoluitur, cum ex genere & differentia componitur: genus enim materiam in qua est confusio, differentia formam in qua est distinctio imitatur. Genere ergo virtutis inuenito, differentia seu forma inuestiganda erit, de qua apud quosdam interpretes spinosa est disceptatio. Nam alij in actione laudabili, alij in electione animi, alij in proportione medij eam esse voluerunt. Sed recisa omni de lana caprina contentione, tenendum est in medio virtutem consistere in medio in qua rationis qua dirigat, in medio affectionis quam superimit, in medio vitiositatis quam tollit

Differentia virtutis inuestigatur.

Virtus in medio consistit.

& extinguit. Est enim norma rationis, af-
fectionis habena, vitiorū fuga: hinc pro-
prium munus & officium est virtutis, eū
in quo inlit perficere. Nā vt virtus ocu-
li ip̄um oculum probè suo munere de-
fungi efficit, & vt virtus equi equum ge-
nerosum ad currendum stadium, ad ve-
hendum equitem, ad expectandum ho-
stem, aprum reddit & idoneū, ita profe-
ctō virtus animi hominem ad benè bea-
teq; viuendū docilem, adeoq; ad omne
præclarū facinus aggrediendū alacrem
& paratum facit; consuetudine enim nō
solū facilis, sed supra quàm dici aut fingi
potest delectabilis virtutum actio mo-
tusq; redditur. Intelligendum autem

Virtus est in
medio & est
ipsum mediū.

hic est non solū in medio virtutem
consistere, sed ipsum etiam medium ab
Aristot. definiri. In medio est vt respicit
obiecta, medium verò est vt respicit ex-
tremā. Vnde Poëta,

Est virtus mediū vitiorum vtrinq; redactū.

Cæterū cum mediū sit duplex, aut
rei quod Arithmeticum, aut quoad nos
quod Geometricū appellatur: Quæstio
est an hoc vel illud virtus moralis nomi-
netur

netur. Rei mediū definitur, teste Arist.
 quod æquè abest ab vtraq; extremitate
 idq; apud omnes vnum idemq; valet, &
 efficit, vt sex inter decē & duo quæ æquè
 superant ac superantur. Medium verò
 quoad nos est, quod nec transit modum
 in excessu, nec deficit in defectu, nec de-
 niq; vnum idemq; valet apud omnes, &
 sub hoc medio virtus morū comprehē-
 ditur: hoc enim in proportione rei mu-
 tabilis & moderatione rationis cōsistit,
 verbi causa: Nimium est alicui decem li-
 bras ciborū comedere, duas verò parum:
 quid ergo sumere præscribis? hoc sanè
 Miloni parū, Tironi nimium: quid ergò
 nūc facies? certè si rectè feceris circum-
 stātijs ponderare oportet, vt victū præ-
 scribens medium naturæ habitum non
 euerras. Vt ergo sagax natura alijs pl⁹ pi-
 tuitæ, alijs plus sanguinis, alijs plus melā-
 choliæ, alijs plus bilis tribuit, cum tamen
 in omnibus medium iustitiam & æqui-
 tatem seruet, ita prudens, iustus, fortis,
 omnisq; virtutis studiosus medium nō
 in pondere ad rei æqualitatem, sed in
 iustitia ad rationis dignitatem in omni-

Virtus medi-
 um quoad
 nos.

Medium
 Ponderis
 Iustitiæ.

K 5 bus

Virtus muta-
ri potest, in
modo tamen
non habitu.

bus considerat ac veluti demeritur. Verum ne malè hîc philosophû de medio benè differentem intelligas, cauendum est ne virtutē in essentia sua mutabilem esse existimes. Nam quamuis est mediû vt ait, quod mutari potest, non tamen in habitu & essentia, sed in modo & existētia illam mutari decet, habitus enim idem & im mutabilis manet, acquirendi verò & agendi modus secundum eundem habitum sæpè mutatur. Exempli causa, alius est iustus qui pœnam infligit, alius est iniustus qui dignitatem tribuit, in vtroq; est idem agendi habitus, sed in vtroq; non est idem agendi modus. Magnificus est, qui regi purpurâ aut diadema offert, magnificus quoq; est, qui in magna caritate rerum pauperib. annenam parat: constat ergo virtutem iam mediû esse, idq; tam rei quàm rationis: Rei si habitum, rationis verò & quoad nos, si modum spectes. Rationes in textu quib. philosophus medium virtutem esse confirmat, quatuor sunt: ita comparatione virtutis in oculo & virtutis in equo ducitur, 2. à proportionē rei & rationis, 3.

Quod virtus
sit medium:
quatuor ra-
tiones.

ab

ab exemplo omnium artium quæ medi-
 dium veluti scopum intuentur, à testi-
 monio Pythagoreorum qui malum infi-
 nitum, sed vnum bonum quasi centrum
 posuerunt, à quo vt facile est discedere,
 quia multis modis peccatur, ita admodū
 difficile est idem attingere, quia virtus in
 punctum quasi contrahitur: vt ergo sci-
 entis est inuenire centrum, ita sapientis
 est tenere medium. Restat iam tandem
 vt definiatur virtus. Est ergo virtus habi-
 tus bonus, animi iudicio, & electione su-
 sceptor, in mediocritate constans, ratio-
 ne sic reclus, vt prudens præscriperit:
 quam definitionem sic interpretare: Est
 habitus non infusus sed acquisitus, non
 malus sed bonus, non corporis sed men-
 tis, non temeritate sed iudicio & consi-
 lio susceptus non incessu aut defectu, sed
 in medio tam vitiorum quàm affectionum
 positus, non perturbatione sed ratione
 reclus, non vt quispiam sibi, sed vt pru-
 dens omnibus agendi modos ac circum-
 stantias præscriperit.

Medi-

Rei seu Arithmeticum, quod idem est apud omnes & immutabile, vt sol inter planetas, sex inter decem & duo.

Mediū est vel

Rationis seu geometricum quod cōsideratur vel in	modo	acquiſitionis,	} & sic mutari potest.
		actionis	
}	}	Habitū eſſentiæ ſuæ, & ſic mutari non poteſt. Notandum eſt virtutem ſub vtroq; cōtineri, ſi duabus his rationibus diſtinctè cōſideretur.	

Vnitās mediij, eſt enim vnū bonum malum verò infinitum.

In definitio-
ne virtutis
præcipuè
ſpectanda
ſunt.

}	}	Repugnātia vitij, quod eſt in	Excellū, vt profuſio re- rum.
		Excellentia prudentis vitij, cuius officium eſt circumſtancias rectè agendi & viuendi præſcribere.	De ſectu, vt auaritia.

Opp.

Virtus indagatrix mediij dicitur in hoc textu: ergo non eſt ipſum medium: argumētum tenet, quia (vt ait Boetius) ſic ſe habet indagatio mediij & ipſum mediū, vt inſtrumentum & opus: Sed inſtrumentum non eſt opus: ergo ſi virtus ſit indagatrix mediij, non erit ipſum medium.

Reſp.

Vt gladius poteſt eſſe & inſtrumentum militis, & opus artiſicu; ita virtus poteſt eſſe medium & indagatrix mediij: nam vt opponitur extremis, ſic eſt medium: vt verò affectus, actiones, & obiecta intuetur, ſic eſt indagatrix mediij: exempli cauſā, affectus ira-

ſcō

Virtus quo-
modo ſit &
medium, &
mediij inda-
gatrix.

sci iubet, negat fortasse ratio, intercedit virtus qua modum ac medium tenere docet: vt ergo nos instruit, sic est indagatrix mediij, vt verò nos perficit, ita ipsum medium haberi debet.

OPP.

In textu virtus extremitas dicitur, ergo non est medium.

Resp.

Extremi- tas, est, vel in	{ Perfectione rationis, & sic virtus ex- tremas dicitur. Modo oppositionis, & sic non dicitur, vitia enim & affectus hoc modo extrema nominantur.	Virtus quo- modo extre- mitas dica- tur.

Opp.

Mediam rei & medium rationis definitione differunt: ergo si virtus sit medium rationis, non erit omnino medium rei.

Resp.

Eodem respectu negatur, quod sit medium rei & rationis: Nam in essentia medium rei, in modo, actu, & existentia, medium rationis dicitur.

Opp.

Vnum extremorum magis accedit ad virtutem in essentia quam alterum, vt docet philosophus: ergo si essentiam spectes non est medium rei.

Resp.

Nulla est vitiorum cum virtute participatio in essentia, in existentia tamen est quadam similitudo: exempli causa, non magis dicenda est profusa largitio rerum

rerum liberalitas in essentia, quàm parsimonia, si ta-
men existentiam & actum consideres, pro odigius libera-
lis est similior, quia dar nemo largius.

OPP.

Virtus non est habitus electiuus, ergo male defini-
tur: antecedens probatur hoc modo: si esset electiuus
tum pueris & seruis conueniret, nam in illis est electio:
sed illis, ut docet philosophus, non conuenit: ergo non est
habitus electiuus.

Resp.

Electio est duplex, $\left\{ \begin{array}{l} \text{Naturalis \& imperfecta, que est in} \\ \text{pueris \& seruis.} \\ \text{Moralis \& perfecta, que non est, \&} \\ \text{sic negatur virtus inesse illis.} \end{array} \right.$

OPP.

Potentia definitio conuenit virtuti: ergo virtus &
potentia non sunt disparata: Antecedens probatur,
quia potentia definitur principium actionis in aliquo,
& sic est virtus, exempli causa, fortitudo est principium
aggrediendi formidolosa.

Resp.

Principium agendi est duplex, vel $\left\{ \begin{array}{l} \text{Internum vt forma.} \\ \text{Externum } \left\{ \begin{array}{l} \text{Incompletum vt potentia.} \\ \text{Complectum vt habitus,} \\ \text{quale principium vir-} \\ \text{tus dicitur.} \end{array} \right. \\ \text{quod est duplex, aut} \end{array} \right.$

OPP.

Virtus intellectualis non est in medio, ergo nec vir-

*Virtus moralis, argumentum sequitur, quia non est ratio
cur magis hac quam illa in medio consisteret, cum hæc
sit æque medium rationis ac illa voluntatis: antecedens
probat, quia virtus intellectualis versetur circa ve-
rum: sed verum & falsum dicuntur de contradicen-
tibus, in quibus non est omnino medium: ergo virtus
intellectualis non est in medio.*

Resp.

*Et si inter verum & falsum non sit medium, tamē
inter duo falsa ipsum verū medijs rationem tenet: ver-
bi gratia: si quis dicat Musarum studioso alumno trius
horarum spatium ad somnum sufficere, falsum hoc est
in defectu: si vero affirmet spatium novem horarum
requiri, falsum est in excessu: medium iam est ipsa
veritas, quæ à prudente prescribitur.*

C A P. VII.

An rectè diuidatur virtus moralis?

*An virtutes omnes ac quidam affectus
in medio consistant?*

An singula virtutes specie differant?

DEFINITIONEM diuisio virtutis se-
quitur, vt quæ in genere propos-
nuntur in specie intelligantur om-
nia. Tum enim res accuratè tractan-
tur,